

אשה יהודייה, אשה שחורה

לפי חזוניה ומוצאה, מתאימה קטיה אוולאי למסלולי המיאוצים בסיאול לא פחות מלוועדה לקשרי חוץ של רצ, אבל היא העדיפה תמיד אתגרים פוליטיים. במקרה זה מדובר בכרית בין ישראל לשחורים בדרום-אפריקה. במשפחה שלה זה עבר

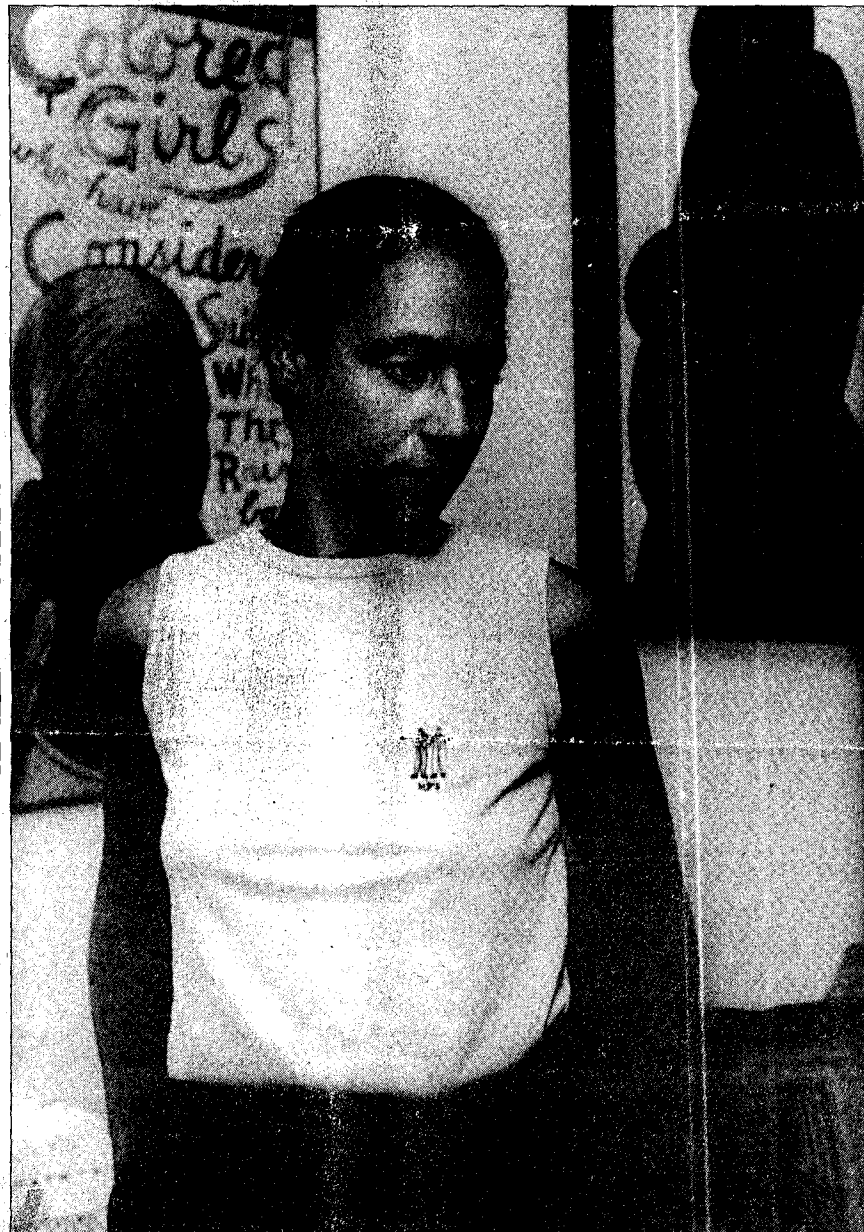
אריה דיין

הזוהי של קטיה אוולאי חריגה מאוד בנוף האנושי של שכונת מגוריה, סגת-זאב. היא אשה שחורה, גבוהה, נאה, מבנה גופה ספורטיבי מאוד, ואילו היתה צעידה בכמה שנים מדי 36 שנותיה, היתה נראית ממש כמו כמיה מהאצטיות המייצגות את ג'מאיקה או את ארצות-הברית באולימפיאדה. העברית שבפיה טובה למדי, אך אין בה כדי להסוות מיבט אמריקאי קל, מה גם שפה ושם היא משלבת מלים אנגליות בדיבורה העברי. ביום ראשון השבוע, שעות אחרות אחרי השלמת הסוכה בביתה, היא מספרת לי, אף יומה בשנות השישים את הקמתה של מועצת תלמידים שחורים בכיתה-שש של המורה, אחד מבת-הספר התיכונים היקרותים בניו-יורק. קטיה אוולאי, או קטיה ריבל, נבחרה גם לעמוד בראש מועצת התלמידים שחוקמה. היו לה כבר אז קשרים טובים עם ראשי כמה מהארגונים והפ תורים הדייקאליים שעלו באותה תקופה בארצות-הברית. במקביל היתה קטיה - צעידה יור רייה מבית סוג - פעילה גם בסניף הניו-יורקי של השומר-הצעיר. היום היא כבר חברה פעילה ברצ, וקוסטק בעיקר בניסיון ליצור קשרים בין מנהיגי מפלגה לבין ראשי האופוזיציה הש-חורה בדרום-אפריקה. היא אינה רואה שום סתירה בין הזהות היהודית לבין הזהות השחורה. אדרבא, עוד בימי נעוריה בניו-יורק נשאה בנאון את שתי הזהויות כאחת.

אמה של קטיה ריבל-אוולאי היתה ילדה, כשנאלצו הוריה להימלט מוונייה המסתתרת לרייך השלישי. סבה היה סוחר יהודי אמיד, וגם לאחר שהגיע מווינה לניו-יורק יכול היה להעניק למשפחתו רווחה כלכלית. אביה של קטיה הגיע לניו-יורק כילד ממ'אייקה. משפחתו, כמו מרבית המשפחות השחורות שהגיעו לארצות הברית מאיי הים הקריבי, היה שם בעוני. יש כמה דברים משותפים ליהודים וליוצאי איי הדרום-העריבת בניו-יורק, אומרת ריבל-אוולאי. "לשתי הקבוצות חשבת מאוד המשמרה על האמנרה המספחתית ולשיחון השוכן מאוד להעניק חינוך טוב לילדים".

הורה של קטיה אוולאי מצא עוד תחום התעניינות משותף - המאבק למען זכויות האדם. הצעירה היהודייה מווינה פגשה את הצעיר השחור מג'מאיקה כאחד הארגונים שעסקו בכך והשניים החליטו להתחתן, ביתם, מספרת בתם, היה בית יהודי לכל דבר, למרות שהאב לא התגייס מעולם. ביליל שבת הדליקו נרות ובחג-המולד לא הצביעו על יציאת אשות. קטיה ואחיה למדו בבתי-ספר כלליים ובשיעורים הלכו לבתי-ספר יהודיים. אבל בבית שוריה גם תרעה שחורה מופתחת. אוולאי זוכרת: "בספרייה ייה של הוריה ניצבו ספרים על יהדות ונוציות לעד ספרים על מאבקי השחורים בארצות-הברית ובמקומות אחרים בעולם. גם היתה עיי תנואית. אבל היתה חברה להפצת צידוד השוורים. כיום קטיה אוולאי היא ישראלית לכל דבר, המגדירה עצמה כ'אשה יהודייה, אשה שחורה וסתר אשה'. היא נשואה לאילי אוולאי, שחינך ארצה בילדותו עם הוריו ממרוקו. בתחילת שנות השבעים עברה קטיה כמרחיבה של כקצות צעירים יהודים אוולאי היא שחורה לארץ על-ידי מחלקת הגירה והחלוצ סוכנות היהודית. אלי אוולאי הגיעה וזוהי החבורה של החלוקה. כך נבטלים היום יש להם שלושה ילדים".

קטיה אוולאי אומרת, שבי'88 השנים שבהן

קטיה אוולאי: לא נתקלת בגילויים של גזענות בגלל צבעה (נילוס: רפי קוק)

האפאריטהי". ובכל זאת היא מייחסת חשיבות רבה מאוד לפעילות. של רצ בנושא הדרום-אפריקאי. היא אומרת שיש לפעילות הזאת שלושה יעדים עיקריים: ליצור קשרים בין רצ לבין ארגוני השחורים הנלחמים באפאריטהי, לסייע במאבקים ספציפיים על בסיס חומניטארי (לאחרונה ניסו לרתום את ממשלת ישראל להמסד תלמידי הניג'אליים למען שחרורו של ריימונד סאטנר, משפטן דרום-אפריקאי ממוצא יהודי שהיה במעצר מנהלי בארצות-הברית ונדרש לדעת הקהל השחורה, בדרום-אפריקה וברובי תיחם אינם תות. הרבר השני הוא הולקת בהדוק הקשרים בין הפעילים. זו מפלגה שמתמסרת לפעילות להתבטא, אבל ככל זאת, מצטרפת שרצ ומפ'ם לא מצאו את הדרך ללכת יחד". ברצ היא עוסקת רק בנושא הדרום-אפריקאי, שאינו מצוי בראש רשימת הפעילויות המועדפות של התנועה. גם כ'ביבור אין התעניינות גבוהה בנושא הזה. "כורו לי שאפאריטהי מעניינת את רצ יותר מאנשים האפאריטהי", אומרת אוולאי. רצ ייתר באופן אישי חשובה יותר ההתמודדות עם האינתיפאדה מאשר עם

מפלגתו. קאופמן שיכנע אותה להצטרף לרצ והפקיד אותה על הנושא הדרום-אפריקאי. בעבר לא עסקה קטיה אוולאי בפוליטיקה באופן פעיל, אם כי ראתה את עצמה כאחת של מפ'ם. גם בעלה אודר את מפ'ם. במערכת הבהירות הקודמת נהגו בן היתר לסייע לפעילי מפ'ם במסגרת משה הבהירות של המערך. הפעם התענייה בין הפעילים. זו שניג'אליים מצאתו שרצה ברצ, היא אומרת. "העמדת שלה זה הרבה יותר רחבת המעטרת של מפ'ם. יש מרחב פעילות גדול לאנשים שדעותיהם ועמדתיהם אינם תות. הרבר השני הוא הולקת האחריות בין הפעילים. זו מפלגה שמתמסרת לפעילות להתבטא, אבל ככל זאת, מצטרפת שרצ ומפ'ם לא מצאו את הדרך ללכת יחד". ברצ היא עוסקת רק בנושא הדרום-אפריקאי, שאינו מצוי בראש רשימת הפעילויות המועדפות של התנועה. גם כ'ביבור אין התעניינות גבוהה בנושא הזה. "כורו לי שאפאריטהי מעניינת את רצ יותר מאנשים האפאריטהי", אומרת אוולאי. רצ ייתר באופן אישי חשובה יותר ההתמודדות עם האינתיפאדה מאשר עם

פוסט, כמעט כמו בקריסטורות. לי הוא חוכך סרטים שבהם מופיעים דיסלומאטים גרמנים בימי מלחמת העולם השנייה. הוא שאל את קאופמן איפה נולד. כשארי אמר לו שנוולד באר-גנטונה, הקונסול אמר שגילה שנים נהדרות בארגונטינה אחרי-כך התברר לנו, שהוא היה בארגונטינה בשנות הדיקטטורה הצבאית. אלי הוא החייח בקרירות שגבלה בולוול. עניינו אותו רק לדעת מי אני ומה המקור שלי ומה המוצא שלי. אגב, סאטנר שותר לאחרונה ממערו המינולי שנמשך 22 הורשים והושם במעין מצר בית. אסור לו להיפגש עם יותר מארבעה אנשים ואסור לעימונים בדרום-אפריקה להוכיח את שמו ולצטט דברים מפיו.

אוולאי מתקוממת נגד ההשוואה, המקובלת גם על חוגים רחבים בשמאל וגם על חוגים ממשלתיים בישראל וברום-אפריקה, בין היתר רים בישראל לבין הלכנים בדרום-אפריקה, לראשי בין השוורים שם לבין הפלסטינים כאן. לראשי המייסד הלבן בדרום אפריקה יש עבר ורקע נאצים מובהקים. אנשי האופוזיציה הלבנה לממשלת השלטון כבר מדברים על דרום-אפריקה שבה לא יהיה מקום גם ליהודים. בישראל, לעומת זאת, אין אפאריטהי, למרות שיש קיפוח ואפליה חמורה כלפי הערבים, בעיקר כלפי הפלסטינים בשטחים. "ייתכן שערב בים מעדיפים להתאשפו באל-מאקסד, כי הם לא מרגישים נוח בהרסה, אבל אין חוק, כמו בדרום-אפריקה, האוסר לאשפו שחורים בבתי חולים של לבנים".

קטיה אוולאי דוגלת בהקמת מרינה פלסטינית, אך שוללת את ההשוואה בין אש"ף לבין הקונגרס הלאומי האפריקאי (איי.אן.סי.), ארגון העיקרי של השחורים בדרום-אפריקה. אי.אן.סי., היא אומרת, שולל באופן מפורש מעשי טרור נגד אוכלוסייה אזרחית. לאי.אן.סי. יש אמנה המרתית, בניגוד לאמנה הפלסטינית, על הקמת דרום-אפריקה דמוקרטית, שחזיה שייתכ ללב תושביה, כולל תושבי הלכנים. יש גם הבדלים נוספים. כשאויליבר טמבון, מני הוג הקונגרס הלאומי האפריקאי, מצויה הצהרה פורמלית, היא מחייבת את כל פעילי ארגונו. "שמה לא יקרה מה שקורה באש"ף, שערפאת אומר משהו ואז קם חבש ואומר משהו אחר", אומרת אוולאי. "לא יעלה על הדעת שנגיע של אי.אן.סי. בניו-יורק, בפאריס או בלונדון יגידו משהו ומטה הארגון בלוסאקה יפרסם את-כך הבחשה". נלסון מנדלה, המנהיג הכלוא של אי.אן.סי., אף אמר במשפטו, לפני למעלה מעשרים שנה, ששאב חלק מהשראתו ממאבקי האציל וההגנה נגד הבריטים בארץ-ישראל. אוולאי לא מתעלמת, עם זאת, מהדומה שבין שתי התנועות. "מרבית בשתי התנועות לאומיות המנהלות מאבקים לשחרור לאומי", היא אומרת. ואף על פי כן מתקשה רצ ליצור קשרים פורמיים עם אי.אן.סי. המדיניות הרשמית של הארגון הוה שוללת קשרים פורמליים עם ארגונים ישראלים ציוניים. רק"ח היא הגוף הישראלי היחיד שעמיו יש להם קשרים. אוולאי, ששוחחה לא פעם, באופן לא רשמי, עם פעילים בארגון, מאמינה שאפשר יהיה לשנות בעתיד את עמדתו.

אוולאי מתקוממת גם כנגד הטענה, שלפיה כל יהודי דרום-אפריקה הם חלק בלתי נפרד מהמייסד הלבן בארצם. היא אומרת שיש שורה ארוכה, מאוד של ארגונים יהודיים בדרום-אפריקה הנבדלים חלק פעיל במאבק נגד האפאריטהי. כיהאנסבורג פועל ארגון כשם "יהודים למען צירק חברתי" ובקיפאטאן פועל ארגון אחר בשם "יהודים למען צירק". הרב בן יאיוקסון, עד לאחרונה רבו של אחד מבת-הבוסת כיהאנסבורג, הוא ילידו הקרוב של בניקוש סדמנו טוטו ונהג להשתתף באופן בולט ברבות מפעולות המאבק של טוטו נגד האפאריטהי. לאחרונה עזב יאיוקסון את דרום-אפריקה והתיישב בוימבאנבואה, משם הוא ממשיך להטיף נגד האפאריטהי. גם בקרב סובני הגיוס לצבא דרום-אפריקה (אגב, הארגון הלבן, המקיבל הדרום-אפריקאי ליש לגבול, דוואל לאחרונה מתוך לחוץ) יש ייצוג נכבד ללבנים ממוצא יהודי. ייודיד ברום, למשל, הוא המוכר מבין סרבני הגיוס בדרום-אפריקה. לאחרונה הוא נדון לשש שנות מאסר בעקבות סיורו לתחביס. אוולאי שומרת בביתו ראיין עם ברום שפורסם "קול" מיילי, שמנען דרום-אפריקאי ליראלי. בראיין הארוך מובלעת מאוד יחרותו של ברום. הוא עצמו סיפר למראיי, המשיך במשך 53